

990801-2

Problémem theodiceje snad již odedávna, ale zejména od prvních dob zorganizované církve (mimořádně, např. podle Rádla zorganizované hodně podle vzoru Platónovy Politeie) byla vždy okolnost, že se úředního dohledu nad správností nejprve jakéhokoliv a dnes alespoň každého theologického výkladu uzurpátorsky zmocňují nepřiliš inteligentní tradicionalisté, kteří k autoritativní verzi tradice započítávají výtvary (výmysly) nejstarších (a někdy i pozdějších) zbožných, ale nepřiliš vzdělaných myslí. To s sebou ovšem kromě jiných nesnází přináší jednu obrovskou, totiž že málo vzdělaní a nevzdělaní lidé mimoděky a bez schopnosti sebekontroly přebírají jako samozřejmosti předsudky své doby (a to znamená velmi často nesprávné názory mnohem starší, které v dané době už platily jen jako předsudky – takových ostatně známe spoustu i z naší doby). Abych uvedl příklad: pro spoustu křesťanů, ale i pro mnohé dnešní theology platí jako neotřesitelná pravda, že Bůh je všemocný a vševědoucí, a proto že stvořil svět původně naprosto dokonalý. Sama myšlenka dokonalosti (nejde o slovo!) je původně řecká a pronikla do obecného evropského myšlení především díky geniální Tomášově transformaci Aristotelova učení v pozoruhodnou filosoficko-theologickou stavbu (nebo lépe její vinou?). Samy termíny v mnoha evropských jazycích, jimiž bylo slovo „dokonalost“ překládáno (tak třeba právě české slovo) zřetelně ukazují na jakousi zakončující plnost. Už v latině to bylo slovo „perfectus“, které se pak prosadilo v jazycích románských nebo latinou ovlivněných jak ve významu dokonalý, tak ve významu (po)minulý; v němčině „vollkommen“ naznačuje také, že se dospělo k plnosti a tím ke konci. V nejstarším pozadí byla ovšem Starému zákonu zcela cizí myšlenka „zlatého věku“ na počátku a postupného úpadku v dalším vývoji. Mezi prvními křesťanskými platoniky se naproti tomu hodně přemýšlelo o boží „nekonečnosti“, která byla s jakoukoli „dokonalostí“ (a tedy dokonaností, dokončeností) v rozporu. Proto třeba u Řehoře z Nyssy najdeme myšlenku „nekonečného pokroku“, která se vůbec netýká pouze Boha samého, nýbrž také cesty jeho lidu a vůbec celého stvoření. Dovolme si extrapolaci: je-li i sám Bůh nekonečný (nejen pro nás, ale i pro sebe), pak není a nemůže ještě plně znát sám sebe, tedy i své myšlenky. To znamená, že i jemu přicházejí stále ještě nějaké nové myšlenky, i na něho „padají“ stále ještě nějaké nové nápady – ještě stále « dělá » nové věci, tedy je také vymýšlí. Bůh žije, « děje se », má své vlastní dějiny. A tím spíše to platí o jeho stvoření. – A stejně tak je to s myšlenkou « konce světa », která je rovněž nehebrejská. Ani potopa neznamenal ani všeobecnou anihilaci stvoření – a navíc je vyprávění o ní spojeno s příslibem (zaslíbením), že se už nebude opakovat.

(Písek, 990801-2.)